

LUCEAFĂRUL

CULTURAL-SOCIAL

**REVISTĂ PENTRU PROPĂȘIRE CULTURALĂ
ȘI ARMONIE SOCIALĂ**

Director: IOAN N. CIOLAN

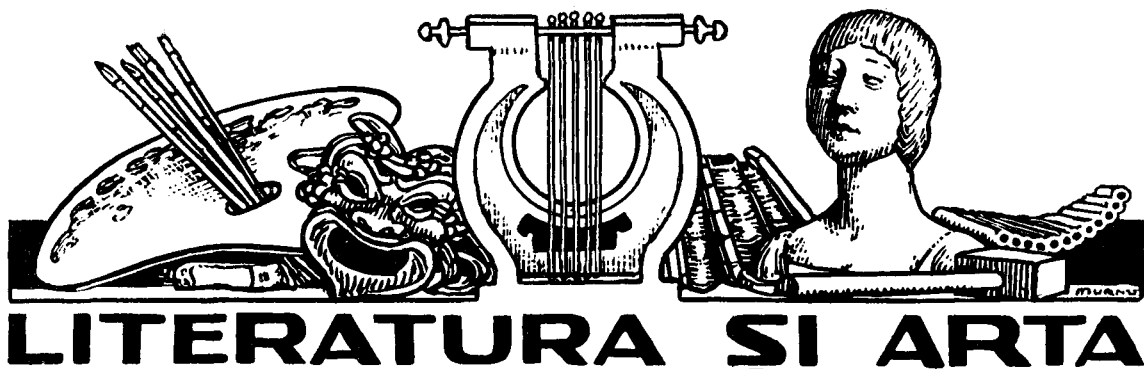
Redactor: PETRU OLARIU

**APARE LUNAR SUB AUSPICILE ASOCIAȚIEI
INVĂȚĂTORILOR DIN JUDEȚUL SIBIU**

Anul IV • Aprilie 1937 • No. 4

SIBIU, LA 15 APRILIE 1937

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: SIBIU, STRADA GH. LAZĂR No. 21

Zorile 'n Sibiu

*In acelaș plan conturul
Unor negre siluete,
Pe masivul munte Surul
Se perindă ca 'n perete.
Sunt căminuri, bolți și tuiuri,
Dantelate doar din umbră,
Clipocind pe după gruiuri
Ca o smidă 'n boarea sumbră.*

*Munții 'n zarea viorie
Par galere de turcoază,
Unduind o albăstrie
Spumă 'n magica mirază.*

*Se hârjoană porumbeii
Pe sdrelitul turn rozatic,
Când și când privesc holteii
Orologiul singuratic.
Ale zorilor mii greble,
O, Negoii, bătrân sihastru,
Strânsu-și-au pe frunte steble
De rubin și alabastru.*

*Dulci miresme-alin adie,
Sus rotește un erete;
Un copil desculț îmbie:
Ghiocei și violete.*

Dem. Pand. Popescu.

Dascăl din vreme veche...

Dacă nu purtai grijea în suflet, ca să grăbești la sfânta slujbă a Învierii, de-odată cu cântatul dintâi al cocoșilor, ca să te lupți pentru un locșor cât de mic și neînsemnat din bisericuța din deal, trebuia să porți un an de zile povara părerii de rău, că n'ai auzit pe învățătorul Paliță, cântând un Hristos a înviat, care să te ridice în slava cerului.

Las' că se și ținea mândru Paliță de acest dar dumnezeiesc, pe care mulți i-l invidiau și pentru care multă umilință a trebuit să pătimim, noi, colegii lui, cari stăteam în biserică smeriți și rușinați de neputința noastră, de a nu ne putea pune cu el în ale cântatului meșteșug.

Până nu se arăta Paliță în biserică, credincioșii — dintre cari unii nu s'au văzut cu anii, — mai șușuiau câte-o noutate la ureche, se mai întrebau de sănătate, mai încheiau câte-o vorbă întreruptă la ușa bisericii. Ba, erau și de cei cu păr în urechi. Aceștia vorbeau tare, că se auzea din altar.

Cantorii, săracii, ce nu făceau, ca se astupe gurile? Cu tot îndboldul ce li-l da mirosul „paștilor“ din altar și gândul la „prânzul cel mare al Paștilor“ se sileau din toate puterile, frângându-și gâturile, răcnind irmoasele și troparele pentru a ridica cu tonul lor inimile credincioșilor. Și nu erau slabi cântăreții zilelor de atunci. Dar cu Paliță era peste putere să se poată măsura.

Când punea Paliță piciorul peste pragul bisericii, dreptcredincioșii se despărțeau în două părți, ca la o comandă, mai cu cinste decât înaintea părintelui, când ieșea cu cădelnițatul... Așa îmi închipuiam eu în copilărie, că s'a despărțit Marea Roșie, de-au putut trece Judeii și Moise în Egipt, cum se desprindea poporul, în două, înaintea învățătorului Paliță.

Las' că să și știa face vrednic de așa cinstitie. Pășea rar și grav, ca un general după o luptă câștigată, împărțind din cap mulțumiri în dreapta și stânga. Iar cu coada ochiului iscodea poporul, care, cum și cât îl prețuește.

Ajuns în fața Iconostasului se oprea, stând ca un stan de piatră înaintea icoanei pentru sărutare și închinare, până când cele două maluri vii se topeau unul în altul, ca și când n'ar fi fost nici odată.

Paliță nu săruta nici când icoana și crucea restignirii, îngropate în busuioc și viorele așezate de către mulțimea care le trecuseră pe sub buze. El se apleca numai asupra lor, atingându-le doar cu fruntea.

Asta o făcea ca o apărare contra luării unor baccili, cari, ușor puteau scăpa din pieptul vre-unui bolnav.

Mult îi trebuia lui Paliță până să se urce în strana cântăreților și până să-și deschidă gura pentru cântat. Se lăsa așteptat într'atâta, că aproape-i strigau cunoscuții mai de aproape în urechi: „Hai, grăbește și ne cântă, până nu se sfârșește slujba!“

Adevărat, că odată deschis drumul cântărilor, amuțea toată biserică, crezând, că numai doi oameni sunt în ea: părintele Anton și învățătorul Paliță. Nu se mai auzea nici răsuful mulțimii, decum să îndrăznească cineva a șușui ca mai înainte.

Toți ochii erau îndreptați asupra lui Paliță, cari își plimba și rotea privirea peste capetele mulțimii, ca un uliu asupra unei păduri bine încheiată.

Iar glasul lui, — glas anume dăruit pentru rugă și închinare, — curgea în valuri largi, când lin ca o apă de șes, când sguduitor ca o prăvălire de torent din munte.

Noi, doi colegi ai lui, ne piteam smeriți, în unghetul zidului cu miros de mucegai și făceam pe evlavioșii, neridicând privirile în sus, pentru a nu întâlni întrebările mute ale credincioșilor, cari ne ziceau din ochi: „O, vai de voi? Cum vă puteți pune cu acest Gură de Aur?“

Nu știu pentru ce, de câteori văd pregătirile casei pentru așteptarea Învierii Domnului, gândul își ia sborul spre meleagurile lui Paliță și mi-l aduce în pragul amintirii, așa înalt, cum era, cu o mână vecinic sub serparu-i înflorit, iar cu cealaltă întorcând

filele cărților bisericești cu o îndemânare de scamator.

Pentru glasul lui de Arhanghel era iubit și stimat de întreg satul și multe slăbiciuni i s'au iertat și trecut cu vederea. Numai noi,

doi tineri colegi de ai lui, a trebuit să ne schimbăm satele, de-a nu mai răspunde la neghioabele întrebări:

— „Așa-i că D-Voastră n'ați învățat toate *ișcolile* ca Domnul învățător Paliță ?”

Petrea Dascălul.

Intâmplare ciudată

— „Domn'le Costică, te-aș ruga...”

— „Cu plăcere, — pentru mata, fac orice, — numai să se poată”.

— „S'apropie iarna și n'am lemne, aici sunt scumpe foc. La țară știu că sunt mai ieftine, te-aș ruga să-mi comunici prețul”.

— „Poftim și mai luați câte un păhărel dă țuică”, îi îmbie Leana, soția cantonierului de lângă Ploești, apoi trecu în bucătărie.

— „Te-am cunoscut dă om bun și cred că ne sârvești” continuă conu Iliescu, svântând păhărelul. „Ăă... adă și-o gustărică, Leano, c'o fi cam flămând don' Costică, știm noi cum sânt tânării când vin la oraș; umblă toată ziua flămânzi de dragul fetelor”.

În timp ce, coana pregătea gustarea, Iliescu, — își propti capul în mâna dreaptă, în stânga luă țigarea și, — începu o intâmplare din tinerețe :

— „Nici nu ști, dom'le Costică, unde-ți găsești nărocul. Eu, au putut fi ca mata, când m'am dus la un unchiu de-al meu în căpitală, acolo „e” multe fete, vin și dela țară...” Auzind că se apropie coana cu gustarea, — ca să nu fie silit să joace vreo tragi-comedie, — se grăbi să sfârșească :

„Și uite-așa, cum îți spuneam, nici mai mult nici mai puțin, într'o seară, fac cunoștință cu Leana, și-a fost bine făcu...”.

— „Ei, mai termină odată cu palavrele tale. Gustarea luați-o repede, că-i va fi foame lu' don' Costică”, se răsti c'o voce de sonerie, dovedind că ea poruncește în casă.

După ce-și înghiți ultima silabă, care n'a mai avut timp s'o rostească, conu răspunse potolit :

— „Să mai luăm câte-un păhărel, apoi s'o duci de-aici”.

După gustare coana le-a adus și vin, din care n'au băut mult, doar două, trei-sprezece păhărele. Discuția ce-a urmat a fost o discuție ca între pahare: destăinuiri și exagerări, împreunate cu intenția lui Costică de-a scăpa de laudele iliescene; care nu s'au sfârșit până când, — cu mare greutate — își înlăptui intenția.

— „Acu plec” și se ridică de pe scaun.

— „Apoi nu-ți uita dă prețul lemnelor”, îi aminti Iliescu, musafirului care gata să nu-și mai recunoască pălăria, bălbăi salutul plecării și-o luă spre gară.

După câteva minute dela urcarea n tren, sforăia lungit pe-o bancă.

Trenul a plecat de-un sfert de ceas.

— „Biletele pentru control”.

Trezit de vecini nu se împăca nici decum cu o astfel de vizită.

— „Cum, trebuie și b'let?!”

— „Lasă teoriile și dă-mi biletul” îl invită încă odată controlorul, pe un ton mai aspru.

Costică, își scoase la toate buzunarele căptușeala, dar zadarnic, dela Iliescu, s'a urcat de-a dreptu'n tren. Controlorul, ne având cu cine se împăca după o lege mai omenească, îi aplică litera legii. Costică, văzând că nu-i glumă, nici vis, a scos banii, după cari l-a trimis mamă-sa la oraș.

Până acasă, se trezi binișor. Lipsa banilor îl opri la poartă și numai după ce plănui o scăpare îndrăzni să intre.

— „Ce ai dragul mamei, de ești așa su-părat?”

— „Sunt cam bolnav, am stat lângă fe-reastră”, răspunse cu minciuna ticluită la poartă, ca să scape mai repede.

— „Banii i-ai adus?”

-- „Sunt bolnav, mâine“.

„Ca nu cumva, — Doamne ferește —, din răceală să dea în vreo complicație, să-i fac un ceaiu“ plănui mamă-sa temându-se de rău.

Nici n'a ajuns bine sub pătură, când fu silit să bea aproape pe nerăsuflăte ceaiul, care se împreună în stomac, cu jarul otrăvii dăruit de Iliescu.

După ce-i schimbă două cămeși, obosit de drum, adormi ca un copil în scaldă, în a treia cămașe lac de apă.

Când s'a trezit, rândunelele țineau sfat de plecare, iar dinspre haltă s'auzea un șuerat de tren, amintindu-i întâmplarea de ieri.

„Ce să-i spun mami c'am făcut cu banii după cari m'a trimis!“ și se grăbi să-i cheltuiască în gând. După câteva născociri: datorii rămase de pe vremuri, cheltueli neprevăzute, — cari mai totdeauna se ivesc —, reuși. Reușita îi aduse în minte un crâmpciu din cântecul auzit la Ploești. După Ploești vine și Iliescu, iar după Iliescu: încrețirea frunții.

„Ce mă fac cu răspunsul conului Iliescu? De nu trebuia să fac pe bolnavul, mă puteam interesa ieri. Acum chiar dacă-l trimit e

degeaba, și-a cumpărat dela depozit, după cum ne-am înțeles. Cum să ies din încurcătură? Li scriu c'a fost timpul urât, și nu m'am putut interesa. Dar nu-i departe și află c'a fost minciună. Că n'am găsit lemne, asta și mai puțin se potrivește. Dacă n'or fi în Lemnarii de Vale, apoi unde sunt?! Oricum aș face nu pot ieși nepătat“. Adâncit în gânduri, începu să se uite în oglinda viitorului. Se văzu la 30, la 40, când a ajuns la 45 de ani, cărița era goală și firul vieții cu un capăt tot se mai ținea de ea, zăbovind într'adins ca să-i facă sfârșitul vieții și mai amărât.

Din ființă omenească, a ajuns un obiect în ruină, cu locuința pe drumuri, împins de trecători cu piciorul prin șanțuri.

— „Costică, poștește la masă“.

Chemarea la masă îl trezi ca dintr'un vis urât de tot. Uluit se uita în jur. Văzând odaia primitoare, iar în oglinda de pe pereți, fața lui tânără sănătoasă și costumul cel nou, se liniști. Bucuria realității îl îndemnă să plece la masă continuând cântecul început mai înainte: N'ați vă-zut pe Ra-du ma-miții, Ra-du ma-mi Raa-du-lee.

Gh. Răduțiu.

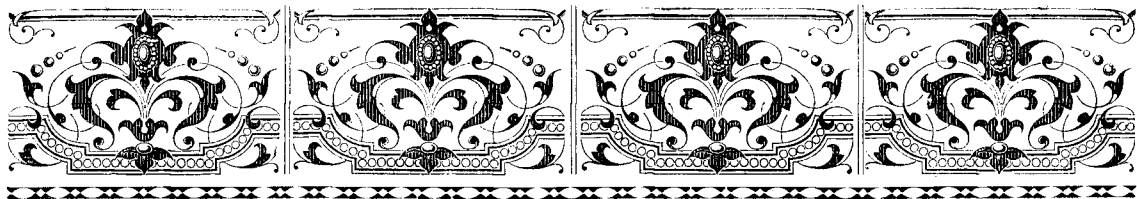
Mi s'a stins iubirea...

*Azi mi-a îngropat în suflet cioclii unui vis
Iubirea mea nebună, iubirea mea de foc,
Și'n liniștea bizară ca 'ntr'un negru abis
Mi-au svârlit praf de iluzii și-au fugit din loc.*

*Indoliat am plâns pe drumurile grele
Ca o Naiadă 'nsângerată de furtună,
Și 'ntr'un delir văzui fantasmeele rebele
Și 'ntr'un poem cântat sub constelări de lună.*

*Și-acum pe soclu-mi vieții o cruce de granit,
Și ca un ins, am scris pe placa-i funerară,
Cu slove adânci de durere că 'ntr'o seară
Mi s'a stins iubirea ca o stea în infinit!*

Ion Stănescu-Mox.

Dicționar pedagogic-filosofic

Dr. Nic. Balcă.

Abelard, Petrus (1079—1142) filosof școlastic. În scrierea lui „sic et noa” (da și ba) Abelard adună contradicții din Biblie și scrierile Sf. Părinți. În istoria filosofiei Abelard e cunoscut ca un antemergător al scepticismului cartezian. „Îndoiala ne conduce la cercetare, iar cercetarea ne duce la cunoașterea adevărului” zice el. Pentru el fizica este o presupunere a logicii „căci noi trebuie să cunoaștem întâi lucrurile pentru ca să putem, apoi să aplicăm cât mai corect noțiunile”.

Absolut = (absolutus) ceea ce e liber de orice determinare, de orice condiție, de orice mărginire, nedeterminat, necondiționat, nemărginit, pur și desăvârșit. Absolut, zice Spinoza „este aceea ce trebuie înțeles în sine și prin sine”. Opus absolutului este relativul. Teologia creștină identifică absolutul cu Dumnezeu. În istoria filosofiei întâlnim această noțiune la filozofii Plotin, Ioh. Scotus, Eckhart, Spinoza și mai ales la filozofii neokantieri. Așa de exemplu Fichte vorbește de un Eu absolut, Hegel de un Spirit absolut, iar Schelling despre o Rațiune absolută sau despre „indiferența dintre natură și spirit, dintre subiect și obiect”. În acest sens absolutul e pentru acești filozofi o idee și nu un dat, o posibilitate și nu o realitate. După Ed. von Hartmann absolutul este ființa care fundamentează întreaga existență, iar atributele acestei ființe sunt voința și ideea (Kategorienlehre pag. 538). „Întrucât noi năzuim ca să ne ridicăm de la singular, convențional și trecător la general și necesar, noi căutăm înapoia dependentului independentul, înapoia relativului absolutul”. (M. Planck, Vom Relativen zum Absoluten. 1925).

Abstract = ceea ce e gândire pură, noțional, dedus din intuiție, un conținut al conștiinței obținut prin abstracțiune. „Abstract” și „noțional” sunt identice. Noțiunile abstracte

sunt cele mai înalte trepte ale abstracției, pentru că au drept conținut numai raporturi, numai relațiuni (ca de exemplu existență, influență, virtute, etc.) Alături de contrarul ei „concret” noțiunea abstractă a fost introdusă în logică de filozofii școlastici. Fiecare cuvânt întrebuițat ca substantiv — așadar un cuvânt care reprezintă un obiect sau o clasă de obiecte — era ceva concretum și fiecare cuvânt format ca să reprezinte o calitate generală însemna ceva abstract. Kant consideră o noțiune cu atât mai abstractă „cu cât aceasta lasă la o parte mai multe deosebiri dintre lucruri”. Astăzi se numesc abstracte „acele noțiuni cărora nu le corespunde o reprezentare locuțitoare adecvată” (Wundt.)

Abstracțiune = un act al gândirii grație căruia noi formăm din percepțiuni date reprezentări generale și noțiuni. Și acest lucru e posibil pe două căi: se despart reprezentările cari formează unitatea unui lucru și cu ajutorul vorbirii se fixează aceste reprezentări într'o izolare artificială (abstracțiune izolatoare), apoi se lasă la o parte caracterele deosebitoare ale aceluiași lucru, iar caracterele comune ale acestor lucruri se unesc într'o noțiune (abstracțiune generalizatoare). Schopenhauer e contra abstracțiunii „căci din cauză că abstracțiunea constă dintr'o îndepărtare de la concret, aceluia care continuă să facă abstracție nu-i va mai rămânea din realitate aproape nimic.

Dacă eu citesc filozofie care se mișcă numai în abstracțiuni, cu toată atențiunea mea observ că nu mai pot gândi nimic, tocmai pentru că eu nu mai am material de gândit, ci trebuie să avertz numai cu coji goale”.

Acela care a mânuit abstracțiunea cu o îndemânare fantastică a fost filozoful Hegel.

(Va urma).

Învățământ - Educație

Diagnosticarea aptitudinilor în școală cu consecințe pedagogice

de **Dimitrie Roman**, inv.

Stabilim astfel toate rangurile. Cu ajutorul regulii de trei simplă, dăm apoi fiecărui rang centilă convenită, procedând în felul următor: Dacă rangului x de exemplu, celui mai mare, am dat centila 100, la y , adică celui care voim să-i aflăm centila, cât îi corespunde? Înmulțim astfel pe 100 cu rangul căruia voim să-i aflăm centila și împărțim la rangul centilei 100. Aranjem apoi într'o coloană, în ordine crescândă centilele din 10 în 10 începând cu 0, iar în dreapta, în dreptul fiecărei centile, pe altă coloană, performanța corespunzătoare centilei date. Avem etalonul acestui test. Putem avea etaloanele unei funcțiuni psihice numai, prin a căror comparație se poate constata evoluția psihică a acelei funcțiuni după vârstă. Putem însă concentra pe un tablou mai multe etaloane, bun înțeles centilele fiind trecute pe o singură coloană în stânga. În restul de coloane, în dreptul fiecăruia, trebuie specificată latura psihică ce a fost cercetată de testul al cărui etalon este trecut în coloană. Acest tablou este așa numitul „tabel de baremuri”. Când vom aplica școlarilor testele al căror etalon e trecut în tabelul de baremuri, cercetăm numai performanța din fiecare test, apoi căutăm această performanță în tabel dându-i centila corespunzătoare. După cum se vede, performanța unui candidat se valorifică în centile prin două căi: o cale numită inductivă, atunci când procedăm ca la etalonarea unui test și o altă

cale deductivă, atunci când facem apel la tabelul de baremuri.

II. *Aprecierea profesorului*, este o a doua metodă de diagnosticare a aptitudinilor; prin ea putând să obținem o clasificare a elevilor din punct de vedere al aptitudinilor, începând cu cei mai buni și terminând cu cei mai slabi. Este însă mai puțin precisă pentru elevii mediocri. I se poate aduce însă și acestei metode următoarea critică:

Valorificarea prin calificative ca f. bine, bine, etc. făcută pe bază de apreciere, este mult subiectivă, unii profesori având tendința de a da în genere calificative foarte bune, alții mai slabe. Din acest punct de vedere se pare că metoda testelor ar prezenta mai multe avantajii. Este totuși posibilă înlăturarea subiectivității în valorificare pe bază de apreciere. E adevărat că educatorii nu dau aceleași calificative, însă cine indică suficient de bine clasificarea elevilor (din punct de vedere al aptitudinilor), în special al primilor și ultimilor din colectiv.

De altfel însăși valoarea de diagnosticare a testelor se măsoară în raport cu clasificările date de profesor.

Pentru a obține calificative obiective, având în vedere atât clasificarea aptitudinilor elevului prin toate, cât și prin acea a profesorului, procedăm în felul următor:

Primii 10% la clasificare vor primi calificativul f. bine. Ultimii 10% f. slabi. Următorii 20%, bine, penultimii 20%, slab, iar

restul de 40%, mediocrii, ei vor primi calificativul suficient sau potrivit. Este destul deci să aflăm pe primii 30% (10%+20%) și pe ultimii 30% (10%+20%) pentru a putea da cele cinci calificative.

E mai recomandabil a se ajunge la aceste calificative prin ambele metode arătate, comparând clasificările obținute pe baza testelor, cu acelea date de profesor pe cale de apreciere, căutându-se să se vadă motivele eventualelor necorespondențe

III. *Aprecierea colegilor.*

Al treilea procedeu pentru diagnosticarea aptitudinilor este aprecierea colegilor. Înainte de a se proceda la acest lucru se fac de asemenea următoarele pregătiri :

Se dă elevilor câte o bucată de hârtie liniată aritmetic. Facem apelul clasei având grije să avem hârtie și creioane rezervă. Pentru că le cerem să clasifice 30% din cei mai buni și 30% din cei mai slabi, trebuie să calculăm exact numărul corespunzător acestui procent. Li se va spune că trebuie să scrie doar pe hârtie în ordinea de merit la materiile de învățământ, cu scopul numai ca să învețe fiecare să aprecieze corect, atrăgându-le atenția că scopul ne este să constatăm care sunt cei mai buni apreciatori. Vor iscăli fiecare formularele. Pe aceste formulare vor fi trase două linii, una orizontală și alta perpendiculară la depărtare de 5 cm. de marginea de sus și cea din stânga. În rubrica din stânga fiecare va scrie catalogul elevilor, iar în cea de sus, vor scrie vertical în fiecare ochiuleț, după dictat, fiecare din aptitudinile ce li se cere a le aprecia. Li se atrage atenția a nu se orienta după notele ce le cunosc, obținute de colegi.

IV. *Considerații generale.*

Voiu arăta pe scurt începând cu metoda testelor, anumite considerațiuni de ordin general. Se vor face abuzuri în metoda testelor oridecâteori a) vor fi aplicate nevalabil, ex. dând elevilor mai mulți ani același test, care poate fi repede cunoscut; b) În cazul întrebuirii pe formulare prea costisitoare; c) Când sunt întrebuite teste ce nu duc la concluziuni pedagogice; d) Teste ce nu

pot fi folosite decât de specialiști; e) Teste etalonate; f) Când testul devine în școală, căutându-se a se adopta realitatea școlară la ele. Așa de pildă la o școală de auxiliare din București, s'a discutat în conferență, eliminarea unor eleve cari au rezolvat prost un test, deși ele fuseseră promovate. Pentru a fi salvate testele s'a propus să se dea niște teste imposibile. Testele recomandate în școală ar fi acelea ce se pot repeta, cari nu sunt costisitoare și ar conduce mai ușor la concluziuni pedagogice. Vom prefera testele ce se pot rezolva numai pe hârtie albă cu creionul, înlăturând aparatele și testele scrise. Valorificarea definitivă a elevilor, se va face numai în urma confruntării rezultatelor obținute.

Cu ajutorul datelor acestora se va constitui apoi fișa pedagogică a elevului, popularizată azi am putea spune în școala românească, ca să nu zicem impusă de legea organizării școlare. S'au elaborat astfel o mulțime de fișe cari toate aproape cuprind o mulțime de date, pe care majoritatea dintre membrii corpului didactic, — acei chemați a le aplica, — nu au pregătirea necesară, și admitând aceasta, nu au nici posibilitatea complectării ei, din cauză că răpesc timp prea mult, mai cu seamă acum când aproape în tot locul întâlnim clase suprapopulate. Atunci cel ce le complectează, dacă voește să le lucreze conștiincios, trebuie să-și răpească majoritatea timpului numai cu ele, sau altfel, le va complecta într'o noapte de frica unei inspecții. Pentru acest scop, e foarte bună fișa întocmită de dl Gh. Zopan, prof. conducătorul laboratorului psihotehnic din București. Este o fișă colectivă ce se adresează mai mult funcțiunilor globale sufletești, facilitând foarte mult orientarea profesională. Se pot trage astfel în urma acestor constatări, două din cele mai însemnate.

V. *Consecințe pedagogice.*

- a) Individualizarea învățământului și
- b) Orientarea profesională academică.

E de ajuns cred a arăta doar atât fără să mai caut a da alte explicitări asupra acestor

consecințe, ele formând chestiuni foarte des discutate și aproape în întregime cunoscute.

Scopul a fost doar să arăt existența și chiar folosul ce ni-l pot aduce aceste metode în această direcție, metode prea puțin

cunoscute, cu dorința și îndemnul chiar de a fi practicate și comunicându-se bun înțeles rezultatele, pentruca astfel să-și capete din ce în ce o mai mare temeinicie, aducând în același timp și folos în practica învățământului nostru.

Despre aptitudini

(Urmare)

Dar care e firul călăuzitor în aflarea acestor note specifice? — *E interesul.*

Dacă aceea persoană sau îndeosebi un copil manifestă în joc, pe lângă interes pentru anumite obiecte și intuiție spontană, putem prezice cu certitudine, o aptitudine în aceea direcție. Aici trebuie făcută o mică paranteză. Sunt persoane, la cari perseverența și voința sunt foarte mari. Printr'o anumită împrejurare și din anumite motive (bani) se decid pentru o ocupație, sau în sinea lor sunt sinceri că iubesc aceea ocupație. Silitori fiind, execută, eventual, mulțumitor lucrarea dar în sufletul lor simt că se mint, că sunt mânați de un ordin impus, nici decum atrași în mod natural de simțăminte interne. Aceasta fiindcă n'au ascultat glasul lăuntric ce fiecare om îl are, n'au ascultat de interesul natural, înăscut, ci au adoptat un altul. E natural să dea greș. De aceea se și zice: „omul vrea mult, dar poate puțin“.

Trebuesc deci bine făcute deosebiriile dintre cele două feluri de interese: cel înăscut și cel adoptat. Sigur că noi am vorbit de primul. Și acum să ne întoarcem la el.

Interesul de cine și de ce e mânat într'o parte, spre un anumit lucru și nu spre altul?

— El e mânat de ceace e ereditar în om. E punctul adânc din sufletul omenesc. Stabilind interesul, avem un punct cardinal în stabilirea aptitudinii. Dar nu interesul e cauza. El e efectul altor cauze cari au existat în om dela naștere. Aceste cauze ale interesului sunt „anumite *trebuințe* ale organismului“, *trebuințe* cari s'au moștenit și există deci nativ.

Organismul tinde, cere, să-și satisfacă aceste trebuințe. De aici se naște *impulsul* care e stăruitor și trezește *interesul* pentru obiectul dorit. Înainte de interes există dar *trebuința* organismului și *impulsul* pentru a satisface aceea trebuință. Astfel interesul e dirijat de toate cele existente înaintea sa. Aceasta e partea vizibilă și constituie deci semnalul existenței unei aptitudini. Spre realizarea scopului, interesul intră în colaborare cu diferite funcții sufletești, ca: judecată, inteligență, afectivitate, voință, perseverență, cari la rândul lor sunt și ele date nativ.

După cum fiecare funcție, individul o are într'un grad mai superior sau inferior și după numărul funcțiilor cari intervin, variațiile aptitudinilor pot fi nesfârșite. Las' că la cele de mai sus se adaugă și o anumită capacitate nativă de recepție, elaborare, reacțiune și asimilare, a organismului. Tuturor se adaugă apoi *mediul*. Toate la un loc, dau posibilitatea unei diferențieri sau apropieri cât mai mari între aceleași aptitudini. Dacă factorii mai sus amintiți se îmbină într'un — *tot* — fericit, sigur se realizează aptitudini superioare.

O aptitudine se poate manifesta în toate cele trei laturi pe cari le are sufletul: sentiment, voință și inteligență. Uneori domină un aspect, alteori altul.

Aptitudinile pot fi simple sau complexe. Simple: văz, auz bun, reținerea numerelor, numelor proprii, o anumită atenție, etc., complexe: talent la muzică, artele plastice, tehnică etc. Cele simple sunt în serviciul celor complexe.

Cum organismul se dezvoltă după o anumită lege, aptitudinile cari sunt în legătură cu organismul (sunt produsele lui), se vor conforma acestei legi. Ele vor apare pe rând și se vor desvolta în armonie cu întreaga ființă.

Copilăria se caracterizează prin predominarea laturei afective și instinctive asupra celorlalte laturi sufletești. De aceea aptitudinile ce vor apare în acest timp vor fi cele în legătură cu instinctul și afectul.

Sfârșitul adolescenței și începutul maturității, precum și timpul ce urmează de aci înainte, e dominat de inteligență. În acest răstimp se vor ivi aptitudini în legătură cu inteligența.

Ordinea aptitudinilor cari apar în legătură cu sentimentul sunt în primul rând aptitudinile muzicale, apoi cele în legătură cu pictura, sculptura, arhitectura, dansurile, etc. Nici acestea însă nu apar deodată, ci pe rând: unele la sfârșitul copilăriei, altele în timpul adolescenței (cele în legătură cu pictura, sculptura, literatura, între 17—20 ani).

Mai târziu când inteligența a ajuns la deplină dezvoltare, iar personalitatea individului întrucâtva sau chiar deplin formată, atunci apar aptitudinile științifice, de istorie, filosofie, fizică, chimie, etc.

Singură, aptitudinea matematică e cea care face excepție și nu apare deodată cu celelalte aptitudini științifice, ci imediat după aptitudinile muzicale. Această răsturnare se explică prin faptul că ea lucrează cu date

absolut precise și așa de evidente, încât nimeni nu se poate îndoii de ele. Iar în legătură cu această aptitudine, individul nu e nevoit să aibă personalitatea formată, nici multă experiență a vieții, lucru ce se cere de către celelalte aptitudini științifice.

Ordinea în care apar aptitudinile ar fi deci: cele muzicale, matematiche, apoi cele în legătură cu pictura, sculptura, arhitectura etc. și numai în urmă științele naturale, filosofia și celelalte.

„Fiecare aptitudine își are ciclul său vital, adică o anumită durată — de unde urmează necesitatea de-a fi cunoscută la vremea sa și exercitată în perioada ei de viață. Evoluția aptitudinilor în individ se acordă astfel cu evoluția aptitudinilor în genul omenesc: în istoria civilizației, artele au precedat științele”.¹⁾

La unele aptitudini, precum am spus, se cere mai multă inteligență, la altele mai puțină. La aptitudinea manuală, acea inteligență generală poate fi mai puțină, întrucât ea se bazează pe exerciții manuale, cari cu timpul vor fi executate mecanic. Funcțiile motorii sunt cele cari domină aici — își au însă parte bună de contribuție și cele mintale. În aptitudinea manuală personalitatea lucrătorului are mai puțin rol ca în celelalte aptitudini, cum ar fi aptitudinea tehnică, muzicală și cele artistice în general.

În operele acestor talentați se poate vedea întreaga personalitate a creatorului lor.

Cornelia Țini, inv.

Scoala de Aplicație Sibiu.

(Va urma).

Realizări și tendințe în școala Americană contemporană

Învățământul elementar

În America copilul poate primi o educație mai aleasă chiar dela naștere, fiind pus sub continua supraveghere a medicului și așa numitelor „nurse”. Bineînțeles aceasta se întâmplă mai rar. Obișnuit însă, educația începe la vârsta de 1¹/₂ an, sau 2 ani în școli care

se numesc „nursiere”, unde copiii rămân până la vârsta de 4 ani sau 5 ani, de unde apoi trec la grădiniță.

Aceste școli cari sunt nouă, s'au înființat din motive mai mult științifice. S'a constatat anume că în această vârstă fragedă, omul

¹⁾ O. Teodosiu, op. cit. pag. 9.

capătă cele mai multe și mai puternice deprinderi și că multe din caracterele individualității, ce se credeau până aci ereditare, sunt de fapt rezultatul experienței personale din această vreme. Scopul prin urmare a acestor școli de nursiere este dublu: științific și practic. Primul scop este atins prin studiul creșterii, iar al doilea prin aplicarea cunoștințelor obținute cu privire la creștere, asigurând copilului cele mai bune condițiuni de dezvoltare: curățenie, îmbrăcăminte, mediu, moduri de activitate și așa mai departe.

Aceste școli s'au înființat în primul rând pe lângă clinici și universități, pe lângă instituții speciale, cari se interesau în mod deosebit pentru astfel de creștere și de cercetări științifice. Odată înființate aceste școli, s'au găsit și diferite asociații interesate și ele în această problemă, cari au sprijinit într'un fel sau altul dezvoltarea lor.

Deși înființarea acestor școli este recentă, nu se poate trece cu vederea faptul că ele devin din zi în zi tot mai populare, datorită interesului ce-l au părinții pentru aceste școli.

Grădinile de copii sunt ceva mai vechi. Așa se arată că cea dintâiu grădină de copii în sens mai modern și cu caracter public a luat ființă cam pe la anul 1873 în St. Louis. Numărul copiilor de 4, 5 ani ce se înscriu la aceste școli deși este în creștere, totuși e destul de redus. În anul 1928 totalul copiilor înscriși abia atingea numărul de 700.000. Socotind procentajul celor înscriși față de cei de vârsta de 4 și 5 ani vom vedea că abia 30% din acești copii urmează grădina de copii.

Cele mai multe școli de copii mici funcționează pe lângă școlile primare, în același local și sub aceeași direcție, căutându-se în felul acesta mijlocul ca aceste școli pe viitor să fie contopite cu primii doi ani dela școala primară. Programul actual diferă mult de acela a lui Froebel. Se caută a se pune la îndemâna copilului un mediu plăcut și bogat în impresii, care să-i fie de folos mai târziu la învățarea limbii, a cititului, scrisului și socotitului. Se crede că grădina de copii va primi o mai bună organizare după ce se va

contopii cu primii doi ani de școală primară.

Școala primară în America este școala întregului popor, întreținută de popor, cu scopul de a servi interesele lui culturale imediate. La început s'a dezvoltat ca pretutindeni sub scutul bisericii, a societăților religioase și a diferitelor persoane de bine. Frecvența dela început a fost considerată ca o datorie cetățenească nelăsând nimic de dorit.

Pentru populația săracă erau înființate tot de către aceleași societăți școli anume și gratuite. Copiii celor cu dare de mână învățau în casă ori în școli private, unde de obicei se preda învățământul de către femei. Cu timpul s'au înființat școli pentru toată lumea și cu diferite caractere, școli cari azi toate funcționează după același tip.

La început, scopul școlii primare era acela de a răspândi cuvântul lui Hristos. Acum ea își are ca țel să pregătească buni cetățeni pe baza ideii de libertate și solidaritate. Condițiunile locale fiind de natură a cere acest lucru, nici societățile religioase nu s'au împotrivit, așa că de prezent în America nu mai există nici o școală profesională, ci doar câteva particulare susținute de romano-catolici, evrei și protestanți. Motivul principal pentru care funcționează aceste școli este faptul în programul școlilor publice, religia este neglijată, dacă nu chiar exclusă. Din alte puncte de vedere, școlile particulare nu diferă cu nimic de cele publice.

Obligativitatea școlară în America s'a legiferat foarte greu. Poporul American fiind un popor ce ține mult la libertățile câștigate cu atâtea jertfe, a fost greu să fie constrâns la acest lucru. La început, obligativitatea a fost facultativă și pe perioade foarte scurte: câte douăsprezece săptămâni pe an. Abia mai târziu a fost privită ca venind din partea unei autorități recunoscute. Prima dată s'a aplicat obligativitatea la anul 1852 într'un stat din America. Mai pe urmă a aplicat-o statul Mississipi la anul 1918.

Se pune însă întrebarea, la un popor atât de cult, cu atâta interes pentru școală, cu atâta convingere de necesitatea ei, cum de-a fost necesară o asemenea lege de constrân-

gere? Răspunsul e foarte simplu. În unele state și regiuni în adevăr obligativitatea pare inutilă. Dar sunt și state agricole, unde școala împiedică treburile gospodăriei. De aceea interesul părinților pentru școală în aceste state este mai scăzut. Acest lucru se poate spune și despre statele muntoase cu populația mai rară și cu drumuri nepractice. Mai sunt pe urmă coloniștii veniți din părțile sud-estice ale Europei, din țări agricole și din straturi sociale mai inferioare, deci cu mai puțin interes pentru învățatură. Statistica din anul 1920 făcută printre albi de 10 ani în sus, arată că în America la aceea dată se găseau peste trei milioane de analfabeți. Dintre aceștia 40% erau născuți în America. Raportată cifra de trei milioane analfabeți la o populație de 110 milioane locuitori albi câți erau pe vremea aceea în Statele Unite, nu este prea ridicată, dar totuși îngrijorătoare pentru o țară cu un standard de viață atât de înalt. Autoritatea de stat a fost deci nevoită să calce libertățile sfinte ale părinților și să ia măsuri cu privire la educație în conformitate cu interesele superioare ale statului.

În ceea ce privește scopul școlii primare trebuie să cunoaștem câteva motive puternice cari pot să ne indice cele mai probabile țeluri de atins prin educația lor națională. În primul rând ar fi motivul economic-social. Progresul economic-social a fost în America întotdeauna cu mult mai rapid ca în alte părți ale lumii. Aici nu s'au cunoscut niciodată epoci de stagnare, ci din contră, adeseori aceiași indivizi au trăit mai multe civilizații. Atenția omului este atrasă mai mult spre viitor, uitându-se cu totul trecutul, cu stabilitatea lui eternă.

Un alt motiv în atingerea scopului învățământului primar este motivul filosofic. După multe cercetări și descoperiri s'a ajuns la concluzia că dacă vrei să pregătești pe cineva pentru viață, trebuie să-i crezi condițiuni în care să trăiască; după cum dacă vrei să pregătești pe cineva pentru o funcție, trebuie să-l deprinzi pentru aceea funcțiune. Psihologia încă joacă un rol mare în cunoașterea copilului. Până când la noi în Europa se face mai multă teorie, americanii au pus cercetările psihologice în contact direct cu trebuințele școlii, pentru ei, valoarea științei e condiționată de aplicabilitatea ei. Dar mai este și un motiv politic, care tinde spre realizarea unei frumoase vieți cetățenești. A pregăti un bun membru, un bun cetățean și un caracter moral, sunt astăzi idealuri educative universale.

Nu trebuie să pierdem din vedere însă faptul, că America este țara în care populația a fost continuu primenită până în curând. Sunt state în care 50% din populație e alcătuită din coloniști. Unii din ei nici nu cunosc limba engleză și se ajută de copiii lor folosindu-i ca interpreți. Aceștia se deosebesc și ca origine etnică și ca educație și ca standard de viață în genere. Pentru aceștia trebuie desfășurată cu o deosebită grijă, o intensă activitate spre a se obține două rezultate esențiale: să fie ridicați la nivelul de viață al populației mai vechi și să fie câștigați pentru ideea de stat american. Pentru ambele aceste obiective, munca este foarte grea, totuși s'a reușit ca imigranții în a doua generație să fie complect câștigați pentru cauza americană. Ca să ajungă aci însă, școala risipește bani, timp și energie.

Nicolae Bobeșiu,
învățător.

(Va urma).

Noua programă analitică

Câteva rânduri despre principiile pedagogice în spiritul cărora este lucrată noua programă analitică a învățământului primar și modificările aduse de aceasta față de programa din anul 1924.

Dacă cercetăm istoria învățământului românesc, vom ajunge la convingerea că aproape nici când nu s'a dat o așa de mare importanță socială problemei cultivării masselor populare și a educației tineretului, ca în zilele noastre.

O mulțime de principii noi caută azi a schimba spiritul școlii tradiționale, principii cari dau naștere diferitelor curente pedagogice, de pe urma cărora școala nu poate culege decât foloase de o mare importanță.

Ceeace caracterizează însă, aproape întreaga mișcare a pedagogiei moderne este „activismul” și „democratismul”.

Conducătorii școlii noastre, în dorința de a fi cât mai de folos în munca de ridicare a neamului pe de o parte și de a ține pas cu țările civilizate pe de altă parte, fac să apară la lumina zilei opere, ce tind a aduce schimbări sau reforme în viața școlară.

Ca o consecință a preocupărilor pedagogice dela noi și ca un mijloc de îndreptare a simțului moral și național, care dela războiul mondial incoace a slăbit mult și ale cărui consecințe sociale le vedem cu toții, bazându-se pe considerația că „școala contribuie în primul rând la soluționarea crizei morale și a problemelor sociale actuale”, Dl Dr. C. Angelescu, Ministrul Educației Naționale, face să apară noua programă analitică a învățământului primar.

Ținând seama de afirmația că nota caracteristică a pedagogiei moderne este „activismul” și „democratismul”, în cele ce urmează vom căuta a evidenția principiile pedagogice activiste și democratice în spiritul cărora este lucrată noua programă analitică și nouile modificări aduse de această programă față de programa din anul 1924.

Dl Dr. C. Angelescu, M. E. Naționale, vrednic urmaș al marelui Haret, în rolul de conducător și îndrumător al activității pedagogice și culturale din România, în alcătuirea noii programe analitice a învățământului

primar, a fost călăuzit de concepția școlii active integraliste și de principiile școlii democratice, acele ale disciplinei prin libertate, prin autodeterminare.

Pentru a verifica întrucât cele de mai sus corespund adevărului, las să vorbească câteva citate din instrucțiunile programei.

Iată cum principiile activiste se manifestă în această programă.

La Intuiție (pag. 13 *) „Copilul vine în școală cu un mare număr de cunoștințe și observații adunate din experiențele vieții zilnice.

Această comoară trebuie folosită, scoțând din ea rând pe rând material necesar și așezându-l cu ordine în corpul lecției, la locul potrivit... cu grija de a nu intra prea mult în amănunte nefolositoare...

Să se facă mereu apel la observarea directă, la aprecierile, judecățile și cunoștințele copiilor, deschizând drum liber individualităților”.

Șt. *Naturale* (pag. 77). „În predarea acestor lecțiuni, punctul de plecare și temelia lecțiilor trebuie să fie natura și manifestările ei, observările făcute direct de elevi asupra acelor manifestări și experiențe, făcute cu elevii”, iar la pag. 90, autorul spune: „Laboratorul nu va fi catedra sau sala de clasă în care se toarnă cunoștințele cum s'ar turna apa într'un pahar; ci grădina, câmpul, natura (pag. 91)... Nici o cunoștință teoretică nu se va da fără să fi fost precedată, însoțită sau urmată imediat de practica pe teren”.

La Compuneri (pag. 16). „Fiecare elev să fie îndemnat și ținut a lucra independent de ceilalți, manifestându-și activitatea în orice chip. Materialul compunerilor îl oferă viața de toate zilele, cu peripecțiile ei, natura cu variațiile ei cu mediul înconjurător cu nesfârșita lui activitate”.

*) Programă analitică, ed. nouă.

La Aritmetică (pag. 34). „Aritmetica în școala primară are de scop să agerească mintea elevului, dezvoltându-i puterea de a raționa și deprinderea de a fi logic. Fără concursul cugetării nu se poate pătrunde nici o problemă, oricât de ușoară ar fi ea; de acela, în rezolvirea problemelor să se facă întotdeauna apel la judecata copiilor“.

Lucrul manual (pag. 117). „Prin introducerea lucrului manual în școala primară s'a căutat, pe de o parte să se satisfacă înclinarea copilului de a nu sta locului, de a lucra ceva, de a imita pe adulți în felurile lor ocupațiuni; iar pe de altă parte ca folosind această înclinare să se îndrumeze copiii în mod metodic spre ocupațiuni manuale productive, dezvoltându-le plăcerea de a lucra, dragostea de o meserie ce se va desăvârși după ieșirea lor din școală și puțința de a aprecia munca și pe muncitor“.

De remarcat este faptul că în ciclul II al școlii primare se acordă o atenție deosebită activității practice și aceasta pentru următoarele motive, — zice dl G. G. Antonescu în *Educație și Cultură*, pag. 62 — :

a) Pentru că activitatea practică are, după constatările psihologiei moderne, un rol educativ important, atât în domeniul intelectual, cât și în vederea formării caracterului“;

b) Pentru că omul din principiile fundamentale ale noii reforme este legătura școlii cu viața. Principiul legăturii școlii cu viața — zice dl Antonescu în continuare la pag. 64, op. citată — explică nu numai faptul că se insistă asupra activității practice, ci și faptul, că se dă acestei activități un caracter regional. Așa dară școala primară, care urmărește în primul rând un scop educativ, se va servi pentru satisfacerea acestui scop, de acel gen de activitate, care fiind mai potrivit mediului, în care se va desfășura viața și activitatea elevului în viitor, satisface în același timp cu scopul educativ și cerința utilitară a raportului dintre școală și viața practică“.

Din cele câteva citate de mai sus, oricine cunoaște puțină pedagogie, își poate da seama, de felul cum spiritul și principiile activiste se manifestă în noua programă, căci a în-

demna „pe fiecare elev a-și manifesta activitatea în orice chip“ (p. pag. 16) acest adevăr îl verifică.

În continuare, să urmărim acum cum principiile democratice caută a schimba viața școlară; cum aceste principii tind a da o libertate prin autodeterminare.

Dl C. Angelescu, adept al principiilor foersteriene, iată ce ne spune în această privință la pag. 59 din programă: „Educația socială-cetățenească va avea de scop, formarea bunelor deprinderi, practicarea virtuților morale, sociale și cetățenești. Practicarea virtuților morale, sociale și cetățenești nu se va putea înfăptui și nu va putea da roade decât într'o atmosferă de disciplină liberă, în care orice regulă de purtare și orice sancțiune își are explicare și justificare în mintea elevului.“

Pentru a da însă, acestuia numeroase și variate prilejuri de formare, vom folosi în școală de câteori este cu puțință, metodele de conducere de sine. Vom îndruma de pildă, pe elevi să se organizeze, alegând pe cei cărora li se încredințează anumite răspunderi; monitori de igienă, cari veghează la curățenie, conducători ai cooperativelor, casei de economii, ai bibliotecilor, îngrijitori de grădini și animale, organizatori de serbări, supraveghetori ai elevilor din primele clase, etc. Învățătorul va căuta să creeze cât mai multe împrejurări, când elevii au prilejul să-și exercite voința, atât din punct de vedere individual, cât și din punct de vedere colectiv social“.

Se va căuta cu un cuvânt să se cultive simțul responsabilității personale pentru o conducere rațională în școală, fiindcă rolul social al școlii democratice — zice dl G. G. Antonescu, în op. Ed. și cultură, pag. 64 — este de a cultiva în sufletul elevilor, nu numai convingerea despre necesitatea disciplinei prin libertate, ci mai ales deprinderea lor de a fi disciplinați prin autodeterminare și atelierul școlar, grădina școlară, ajută la cultivarea voinței prin deprinderea de muncă, exactitate, conștiențiozitate, solidaritate, ajutor reciproc și în același timp ajută la stabilirea unei legături strânse între idei și acțiune,

între imaginile reprezentative și cele de mișcare”.

Și acum, trecând la ultima parte a acestui subiect, menționăm că Noua programă analitică aduce cu sine o mulțime de schimbări, față de programa din anul 1924; dar aceste modificări privesc mai mult obiectele de învățământ din cursul supraprimary.

Referindu-ne la obiectele de învățământ, din cursul supraprimary, reținem următoarele pretenții ale noii programe. 1. Limba română. Bucățile literare vor fi luate numai din autorii români. Se vor face compuneri trimestriale și anuale, în cari să se manifeste individualitatea elevilor.

2. Aritmetica. Va avea un caracter practic și local.

3. Cultura-Socială. Exceptând materialul clasei a VII, se înlocuește nomenclatura neînțeleasă, cu scurte perceptive ce au de scop educația individuală și colectiv-socială.

4. Geografia. La cl. V, se va lua: viața pământului; geografia globului, evidențiindu-se viața și caracteristica felului de traiu din diferitele părți ale pământului, scoțându-se învățăminte pentru țara noastră.

La cl. VI, s'a luat geogr. României.

5. Șt. naturale. Se va da o deosebită atenție acelor cunoștințe ce țin legătura cu viața

locală, fără a neglija celelalte ramuri ale Șt. naturale.

6. Desemnul. S'a introdus desemnul și la secția agricolă, respectându-se în felul acesta, tendința copilului față de acest obiect de învățământ.

S'au mai adus mici modificări: Lucrului manual, Gospodăriei și Ed. fizice.

De încheiere am mai avea de spus că, pe lângă principiile arătate până aci, pe lângă instrucțiunile metodice, prin care se caută a se da învățătorimii o pregătire corespunzătoare noii structuri școlare, noua programă tinde a schimba viața școlii, insuflând un spirit de moralitate și de naționalism constructiv.

Toate principiile și instrucțiunile, ce s'au introdus în noua programă analitică însă vor rămâne zadarnice, dacă învățătorimea va rămâne străină față de noul spirit al acestei programe.

Rămâne deci ca învățătorimea, convinsă de misionarismul ei cultural, să-și însușească pe deplin spiritul noii programe și să-și dea obolul în munca de consolidare națională.

Poplaca, 1937.

Vlad Foamete,
inv.

„Omul e liber ca pasărea în colivie; poate să se miște între anumite limite.”

LAVATER.

*

„Cât de dragă le este patria tuturor sufletelor nobile!”

VOLTAIRE.

*

„Tot ce e mare și nobil, trebuie să aibă o cauză în sine pentru care e nobil. Când această cauză curată, fără prejudecată, fără cărpituri și intenții lăaturalnice este singura bază a operei de artă, avem stilul pur. Opera de artă trebuie să exprime uumai ceea ce înalță sufletul și-l face nobil — și nimic mai mult.”

BETTINA VON ARNIM.

In multe forme apare a vieții crudă taină,
Pe toți ea îi înșală; la nime se destaină,
Dorinți nemărginite plantând într'un atom.

EMINESCU.

*

„Efectele mâniei se aseamănă cu căderea unei case, care, căzând peste cineva, să sfărâmă ea însuși.”

SENECA.

*

„Cel ce nu-și vede de datorie decât fiind înștiințat, nu-i demn de stimă.”

PLAUT.

*

„Câștigurile mici fac punga mare, căci se repetă adesea, pe când câștigul mare e rar.”

BACON.

VIATA CULTURALA ȘI NAȚIONALĂ A SATULUI

Cum socoteau străbunii

III.

Despre unitățile de măsură.

Până acum vreo 150 de ani fiecare popor își avea sistemul său de unități de măsurat, sistem aproape tot atât de vechiu cât poporul însuș. O privire oricât de fugitivă asupra măsurilor întrebuițate în antichitate ne e deajuns pentru a le descoperi un caracter comun: toate plecau dela: *deget, palmă, picior și cot*, unii mai minuțioși adăugând *unghia* (linia) și *pasul*. Nu trebuie să ne surprindă acest lucru, căci întocmai cum, pentru a număra, omul întrebuița degetele dela mâni și picioare, tot astfel pentru a măsura avea instrumente apropiate tot mâna și piciorul. S'au găsit și popoare cari nu s'au mulțumit cu preciziunea pe care le-o puteau oferi degetul sau palma și au imaginat sisteme de măsuri bazate pe alte unități. În privința aceasta e foarte vorbitoare povestea măsurilor chinezești. Știință, artă și poezie au conlucrat pentru a da la iveală un sistem foarte apropiat de cel zecimal din zilele noastre.

Legenda spune anume, că un învățat care a trăit cu vreo 2600 de ani înainte de Hristos, dorind să reproducă în mod artificial murmurul apelor Fluviului Galben — fluviul sfânt al Chinezilor — ar fi descoperit că acest sunet se poate scoate fluerând într'un băț găurit de trestie de bambus de o anumită lungime. Această lungime a luat-o drept unitate de măsură încercând să-i afle submultipli și multipli. Pentru acest scop a întrebuițat semințele de bambus. Așa s'a născut piciorul chinezesc (31,5 cm.) în care încap

chiar 100 semințe de bambus și leghea chineză (315 m.), care cuprinde 100.000 semințe de bambus. Dăm acest exemplu pentruca să se vadă cât de variată poate fi baza sistemului de măsurat și cât de veche e lipsa pe care a simțit-o omul de-a avea un sistem de măsuri practic și durabil.

Deși cele mai multe popoare din antichitate (Egiptenii, Asirienii, Perșii, Romanii etc.), cât și popoarele europene, până în secolul trecut întrebuițau mâna sau piciorul ca bază de plecare pentru unitățile lor de măsură, totuș nu existau două popoare cari să aibă aceleași măsuri. Ba de cele mai multe ori, în aceeași țară existau 2—3 sau mai multe feluri de măsuri, cari oricât de puțin s'ar fi deosebit, totuș făceau foarte greoaie schimburile de mărfuri sau afacerile între fiii aceluiaș popor. Ce este de ex. palma sau degetul? Dimensiunile mijlocii ale palmei sau degetului. Și cum doi oameni nu au mâna de aceeași mărime, vedem cât de relative erau măsurile întrebuițate pe vremuri.

Se ajungea totuș să se stabilească o dimensiune mijlocie, uzuală, care se transmitea din tată în fiu și după care, cu timpul, se construiau instrumente de măsurat. Găsim astfel că *degetul* avea la diferitele popoare dimensiuni între 18—25 mm., *palma* între 73—90 mm.; *piciorul* între 26—32 cm., *cotul* între 44,3—54,5 cm., *pasul* între 81—147 cm.

La noi, Moldovenii, Muntenii, Basarabienii și Ardelenii aveau fiecare măsurile lor, în-

fluințate desigur de cele ale popoarelor sub dominația cărora au fost siliți să trăiască, dar în care putem ușor bănuî și pitorescul specific fiecăruia.

Cea mai mică măsură era *linia* (sau *pontul* în Ardeal). Linia Munteanului avea 2,5 milimetri de-ai noștri, a Moldoveanului avea 3 mm. și pontul din Ardeal avea numai 1,8 mm. În Muntenia 10 linii făceau un *deget* (cam 2,4 cm.); Moldoveanul punea 12 linii într'un deget la care-i zicea *palmac* (ceeace dădea 3,5 cm.); în Ardeal din 12 linii se făcea un *fol* (cam 2,6 cm.). Zece degete de-ale Munteanului făceau o *palma* (24,5 cm.), Munteanul punea numai 8 palmace să facă o *palma* (de 28 cm.). Tot așa cu *cotul*. În Muntenia el avea 8 *rupi* și *rupul*: 2 *grei* (66,4 cm.), iar în Muntenia *cotul* avea 63,7 cm.

Stânjenul Munteanului (8 palme) avea 1,9665 m., iar al Moldoveanului — ca deobicei — mai mare: 2,23 m. În Ardeal 12 țoli făceau un *picioar* (31,6 cm.) și 6 picioare: 1 stânjen. *) Pentru măsuri mai mari Românul întrebuița *prăjina* (3 stj.), iar când era vorba de drum lung, acesta se măsură cu *poșta*. Poșta e de origine turcească și însemnează distanța între două halte la care se opriau poștalioanele cu cai. Ea nu avea deci o măsură precisă: după unii poșta avea 10 km. după alții 20 km. în Ardeal ea avea între 7 și 8 km. Dar tabloul măsurilor nu se oprește aici. Vocabularul poporului e plin de cuvinte al căror colorit arhaic fac așa de plăcută lectura vechilor hrisoave. „Era soarele de două *sulițe* pe cer când am purces la drum. Aveam de mers cale de două *poște*. Băiatul mergea înaintea mea ca la o *svârlitură de piatră* și doar era numai un picu de vreo două *schioape*. Hăt în zări se chiteau munții. Să fi tot fost *cale de-o zi* până la picioarele lor”.

Deși în cea mai mare parte de origine străină, la fel de pitorești sunt și numele celorlalte măsuri întrebuițate în Principate și Ardeal. Muntenii își împărțeau locurile în *pogoane* (5011,7891 m²) iar Moldovenii

*) În *Basarabia* se măsură cu *linia*, *arșina* (71 cm.), *sașina*, *verseta* (1,066 km.) și suprafețele cu *desealina* (1,09254 ha).

în *fălci* (14.321,9520 m²). Cerealele se măsurau cu *Ocaua* (de 4 *litre*) care făcea 1,700 l. (în Mold. 1,791 l.), apoi cu *banița*, *merța* și *chila*. Lichidele se măsurau cu *vadra* care avea 10 ocale. Curios, că aici Muntenii îi întreceau pe Moldoveni, *vadra* avea 15,20 l. pe când a Moldovenilor numai 13,880 l. *Ocaua* pentru lichide avea 4 *litre* sau 8 *cincizeci* (cincizeci, cum se mai zice și azi la țară) și 16 *ciocane* (nu zice și azi țaranul: d-mi un ciocan de rachiu!). Greutatea se măsură tot cu *ocaua* (1,271 kg.) care avea 400 de *dramuri*. Un *dram* face cam 3,1 grame. (Vai de acela care n'are niciun dram de pâne!). Ne oprim aici cu înșirarea măsurilor vechi. Căci oricât de pitorești ar fi ele trebuie să recunoaștem că întrebuițarea lor practică era foarte anevoioasă și deci înlocuirea lor cu sistemul metric actual este o binefacere.

* * *

Lipsa unui sistem de măsuri universal adoptat s'a simțit tot mai mult pe măsură ce știința și tehnica progresau. Pentru cercetările experimentale era nevoie de măsuri precise și ușor de întrebuițat. La acestea s'a gândit Adunarea Constituantă a Franței când în 1790 a delegat Academia de științe să întocmească un nou sistem de măsuri. E unul din lucrurile bune ce-au rămas în urma revoluției franceze. Unitatea de măsură aleasă trebuia să fie precisă, stabilă și să aibă strânsă legătură cu viața omului pe pământ. Deaceia primul gând al Academicienilor a fost să se ia drept unitate, o fracțiune potrivită din lungimea meridianului pământesc, care pentru acest scop trebuia măsurat cu cea mai mare precizie. Timp de 8 ani academicienii astronomi *Méchain* și *Delambre* au lucrat la măsurarea porțiunii de meridian dintre Dunkerque și Barcelona. Deși în aparență această distanță e o linie dreaptă, dată fiind forma sferică a pământului, în realitate ea e un arc de cerc, căruia îi corespunde un unghi cu vârful în centrul pământului. Știind câte grade are acest unghi s'a aflat ușor lungimea întregului meridian. A 40-a *milioana parte din lungimea acestui meridian* este toamai *metrul* de azi. Submultiplii lui descresc din 10 în 10, iar multiplii

cresc din 10 în 10, ceea ce face foarte comodă întrebuințarea acestui sistem în calcule.*) Deși decretat legal în anul 1801 în Franța, sistemul metric zecimal nu s'a întrebuințat unanim decât după 1840. Intre 1870 și 1875 s'a convocat la Paris un congres internațional care hotărăște ca sistemul metric să fie adoptat de toate țările participante la acest congres. Din 1875 prin urmare, cele mai multe țări europene introduc în mod obligatoriu sist. metric. În România sistemul e decretat legal numai în an. 1883. Tot în 1875 se crează Biroul internațional de măsuri și greutatea care și-a fixat sediul la Sèvres lângă Paris. Acolo se păstrează un *metru etalon* și *kilogramul etalon*, construite din platină și iridiu și cari servesc pentru construirea altor etaloane și pentru a păstra în ele măsuri fixe pentru toate timpurile.

Sunt totuși și popoare la cari tradiționalismul a învins. Intre ele cităm poporul englez, care întrebuințează și azi vechile lui măsuri: degetul, piciorul, yardul, leghea, mila și altele.

*) Socotim că oricine își dă seama ce deosebire mare este între calculul cu sistemul metric și cu vechile măsuri cari dau așa numitele *numere complexe*. Dăm totuși un exemplu:

	2	prăj.	1	st.	6	palme	și	3	degete	+
	4	"	2	"	4	"	"	5	"	
nu fac cum s'ar crede	6	prăj.	3	st.	10	palme	și	8	degete	ci
	7	"	1	"	2	"	"	8	"	

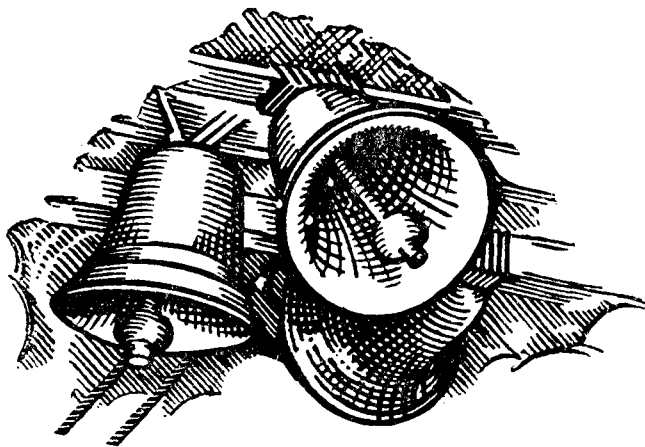
Ca să terminăm nu putem trece peste câteva numiri cari se întâlnesc în viața de toate zilele în convorbiri sau în scris.

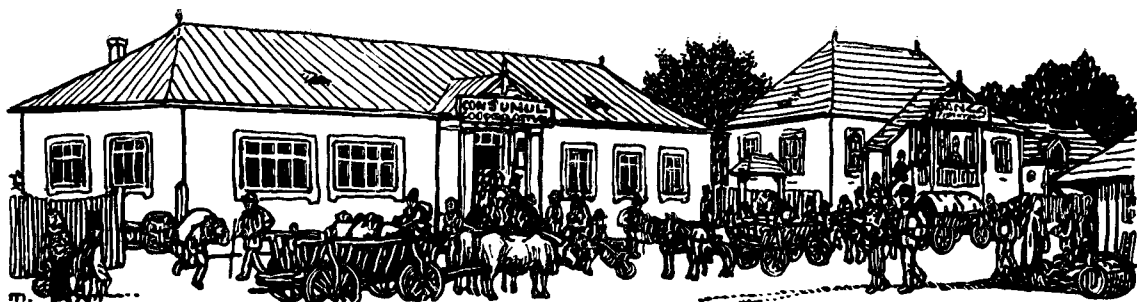
Leghea e o măsură foarte întrebuințată în Europa și care se întrebuința și în Țările Românești. *Leghea comună* are 4444 m., iar *leghea marină* are 5555 m. Desigur toată lumea a auzit de *milă*, o măsură engleză.

Milă engleză are 1609 m. *mila marină* are 1852 m. (Mai există și o milă geografică de 7422 m.). Cu *nodul* se măsoară iuțeala vapoarelor: *un nod* este iuțeala de o milă pe oră sau 0,514 m. pe secundă. În sfârșit cercetările noi în lumea infinit de mică a microbilor a moleculei și atomului are nevoie de unități mai mici decât milimetrul. Astfel se întrebuințează: *micronul* care e a mia parte dintr'un milimetru și *milimicronul* care e a milioana parte dintr'un milimetru.

Ca să facem o săritură mare, adăugăm că pentru a se măsura distanțele în infinitul mare n'au fost de ajuns kilometri sau miriametri, nici raza pământului luată ca unitate de măsură (6378 m.), nici chiar distanța dela Pământ la soare (150.000.000 km.). Pentru a se măsura distanța ce ne desparte de stele întrebuințăm *anul lumină* care nu e altceva decât distanța pe care o face lumina în timp de un an, știind că ea parcurge nu mai puțin de 300.000 km. pe secundă. Lăsăm în sarcina cetitorului să calculeze câți km. fac un an lumină!

A. Calculator.

Viata Economică a Satului

Pagina notarilor

O nedreptate

Oropsitul corp notarial, în ultimul deceniu, a avut soarta mai multor decepții decât bucurii. Plaga politicianismului cu șleahta șefilor de organizații, apoi nesfârșitul lanț al transferărilor dela un colț la altul al județului — dacă nu și al țării — precum și diferitele legi organice, cari fiecare pe rând i-au sfărțicat mereu din drepturi și prestigiu; i-au secătuit vigoarea ducându-l în pragul des-nădejdi.

Avem noi și binevoitori, din nenorocire însă sunt mai mulți de aceia cari ne invidiază. Și doar trebuie să recunoască toți, că cea mai năpăstuită tagmă dintre slujitorii statului român, e a notarilor dela sate, apreciați și retribuiți în disproporție cu munca și greaua răspundere ce le incumbă.

Nimic mai natural, ca aceia cari ne invidiază să ne pună și bețe în roate. Dintre toți cei mai puțin binevoitori însă au fost D-nii avocați, cari prin modificarea legii D-lor, ne-au dat lovitură de grație. Intr'adevăr Legea avocaților, dintr'o dispoziție pripită, le răpește notarilor dreptul de a mai putea redacta contracte peste valoarea de 10.000 Lei.

Căci fatalitatea sau mai bine zis ghinionul ne urmărește. Când să ne bucurăm și noi de unele îmbunătățiri garantate prin noua lege ad.-tivă, iată legea avocaților ca un cioclu, ne spulberă ultimele iluzii.

S'ar părea că notarul e cauza tuturor rezelor din țară, șomajul intelectual, poate și al... războiului civil din Spania și pentru îndreptarea lucrurilor, se căuta un țap ispășitor.

Pe deoparte Uniunea avocaților puternică și solidară, cu rădăcini și ramificații pe în-

treg cuprinsul țării, reprezentată în proporție de 75—80% în Corpurile legiuitoare, de altă parte Uniunea noastră firavă, roasă de virusul discordiei și fără protecții, era de așteptat ca noi să cădem răpuși în primul atac, fără putințe de reabilitare. „Pești mari înghit pe cei mici,” maximă care nu s'a desmintit în nici un domeniu al frământărilor sociale, dar mai ales în raportul nostru cu D-nii avocați.

Așa dar, prin o luptă de forțe inegale, le-au reușit să prescurteze un întreg corp de funcționari sătești utili statului, de drepturi câștigate, reducându-le unele venituri, cari aveau darul de a-le întregi în o mică măsură salariile trecute prin toate curbele de sacrificii, fără a-și da seama că prin aceasta lovesc în primul rând în bietul țărăn care a fost și va fi talpa țării.

După cum se va vedea, nici Statul nu va profita în urma modificării Legii avocaților.

Trecând peste articolele rigide ale diferitelor legi, mai puțin sau mai mult statornicite, — pe lângă port și limbă — conservator din fire, țărănul își păstrează datinile și obiceiurile și nu e putere lumească care să-l abată dela ele.

El e obicinuit a-și împărtași necazurile notarului său din comună, a-l consulta în orice probleme necunoscute lui, dela bagatela contravenție până la aranjarea succesiunilor și altor cauze complicate de drept comun. Căci cine ar fi în stare a redacta partaje mai reglementare decât notarul, care cunoaște perfect starea familiară, gradul de rudenie, raporturile între părți, situația parcelelor și alte atâtea date necesare pentru procurarea

căroră, fie dl avocat, fie dl notar public, de voie, de nevoie sunt siliți a apela la cunoștințele și serviciile acestuia. Chiar și în acțiuni de divorț, în cari asistența avocatului e indispensabilă, tot notarul e acela care propune sau recomandă persoana.

Țăranul nu are încredere în alți factori, oricât de sus puși sau învățați ar fi ei și nu-și va destăinui oricărui domnișor dela oraș necazurile sale, pe cari până ieri și le putea rezolva fără drumuri și spese la primăria din sat. Mai știe, că dl notar îl aștepta de banii contractului până la fătatul vacii, ba cum stă bine cu dânsul, îi mai împrumută și banii de „staier“ până la valorizarea recoltei.

Dacă cineva și-ar lua osteneală să compare tabloul taxelor avocaților cu cel al notarilor, și-ar putea da numai seama de noua sarcină pusă pe umerii istoviți și punga secătuită a țăranului îndrăgît de politicieni, cari ori unde și la toate ocaziile varsă lacrimi de crocodil de mila lui.

Dar în majoritatea cazurilor, moș Ioan nici nu-l va prea îmbulzi pe dl avocat cu contractele, mai întâi fiindcă are oroare de dânsul și apoi în al doilea el știe că aci nu

merge pe așteptate, iar de bani nu prea e rost. Deja a aflat el soluția. Chiamă simplu 4 vecini între cari și pârğarul dela primărie și ca să fie și mai întărit zapisul, rupe o filă din caetul nepoțelului și-l pune pe cel mai deștept dintre martori să-i scrie dorințele. După ce iscălește hârtia — dacă o poate — o împătură cu degetele lui groase neobicinuite cu atari operații și o pune la grîndă.

Bucuros că a scăpat de taxele de timbru și înregistrare, dă un aldămaș, frecându-și mâinile satisfăcut de isprava făcută. La urmări nu se gîndește.

Iată dar că prin atari măsuri se încurajează evaziunile fiscale, din cari statul se va alege cu pierderi incalculabile, iată-l pe notarul nedreptățit, iar țăranul purtat pe drumuri, șicanat și păgubit. In ce privește pe d-nii avocați, cari credeau că singuri vor profita, dânsii se vor alege cu... Legea modificată, iar în locul actelor redactate în mod reglementar de notarii din Ardeal, va reinvia clandestinismul practicat fără nici un frâu de jelbarii satelor.

Incă nu e prea târziu!

D. Guranu.

Oameni și fapte

A fost un vis...

Insemnări din excursie.

Un basm fermecător cu zâne și cu Feți-Frumoși, care ne-a adormit în brațele bunicii, când eram copii, o melodie duioasă la auzul căreia ochii ni s'au umplut de lacrimi la vârsta când iubeam cu adevărat, un vis frumos din care am vrea să nu ne mai trezim niciodată, a fost minunata noastră excursie din 1936, organizată de dl Ioan Dragomir revizorul școlar al județului Sibiu.

Au trecut de atunci 10 luni, dar și astăzi, când mă gîndesc la ea, ca într'un film de cinematograf văd depănându-se prin fața ochilor mei satele cu case albe văruițe, unele împrăștiate pe dealuri, altele strânse buchet,

orașele dominate de turlile bisericilor și coșurile fabricilor, munții, unii prăpăstioși și lipsiți de vegetație, alții acoperiți de brazi, dealurile pline de vii sau pomi, câmpia, nesfârșita câmpie a Bărăganului, pe care — tocmai atunci — sub arșița soarelui de Iunie secerătorii doborau spicele galbene ca aurul...

Și 'n centrul minunățiilor întâlnite în drumul nostru, văd bătrâna Dunăre, a cărei apă liniștită pare un uriaș șarpe argintiu.

Pe valurile ei am fost legănați două zile de vaporul România-Mare, dela Galați la Vâlcov și înapoi, pentru mulți primul drum pe apă, prima vrajă...

De drumul pe Dunăre se leagă escapada dela Vâlcov, unde câțiva „dezertori” în frunte cu dirijorul și casierul am petrecut sub farmecul unei nopți cu lună, pe malul apei, acompaniați de cântecul broaștelor și de armonica micuțului Lipovean, pe care voiam să-l luăm cu noi...

În loc de mulțumire, că am făcut excursioniștilor cea mai frumoasă serenadă — într'un loc romantic și neuitat — trezind pe somnoroși în cântecele armonicii, am fost certați sub motiv că am răgușit și nu vom mai putea cânta.

Adevăratul motiv e că am uitat să chemăm și pe ceilalți amatori de petrecere...

Am făcut multe excursii, dar trebuie să recunosc, că niciuna atât de frumoasă, niciuna atât de bine organizată.

Un drum înconjurul țării visasem de mult, dar a rămas multă vreme proiect și rămânea poate pentru totdeauna o dorință neîmplinită, dacă nu era dl Dragomir, care a realizat această minune!

Îi vom rămâne pururi recunoscători și nu-l vom uita niciodată! Chipul său e săpat prea adânc în sufletele noastre, ca să poată fi șters vreodată.

Cei 80 excursioniști constituiau o singură familie.

Cei mai în vârstă părinții, cei tineri copiii, frații.

Câte amintiri scumpe, câte prietenii sincere s'au legat în cei 2500 km. de drum!

Cele două vagoane destul de încăpătoare erau casa noastră.

Nu ne știam locurile decât pentru dormit. În colo, eram veșnic unii la alții.

Bietele fete! Abia seara târziu scăpau de noi, ca 'n ziua următoare, înainte de răsăritul soarelui, nepoftiții musafiri să vie din nou! Și nu se supărau niciodată, fiindcă între frați nu-i admisă supărarea.

Compartimentele fetelor nu erau întrecute decât de al lui Boicean, glumețul inepuizabil, care ne-a distrat tot timpul și după care alergam toți.

Voioșia și familiaritatea care-au domnit în timpul excursiei, nu pot fi descrise!

În cântecul roților de tren, privind pe ferestra vagonului cu ochii pierduți în zare,

am cunoscut nebănuitele frumuseți ale acestei țări și când ne-a cuprins nostalgia, am oftat după cei dragi, rămași departe...

Și când mă gândesc la drumul nostru, mi-aduc cu drag aminte de toți, câți am avut norocul să fim împreună.

Pe mulți, îi văd și astăzi, în rolurile din excursie. De pildă, pe dl Dragomir, conducătorul, îl văd primind flori sau răspunzând cuvintelor de bun sosît ce ni se adresau pretutindeni, pe d-na Petrescu făcându-ne cinste cu discursurile d-sale; pe dl Tănase, dirijorul veșnic tânăr — la concert totdeauna îmbrăcat de gală — conducând corul; pe Târșia, casierul, purtând geanta cu bani — pe care noaptea și-o pune sub cap; pe Boicean, directorul trupei, înjurând că n'are tot ce-i trebuie pe scenă; pe d-șoara Boiu, — întruchiparea bunăvoinții — necăjindu-se să grimeze artiștii, fără să mai vorbesc de ceilalți, toți neuitații.

Dar dacă n'am uitat și nu voi uita niciodată pe ai noștri, cu atât mai mult îmi voi aduce cu recunoștință aminte, de cei care ne-au primit, pretutindeni, cu atâta dragoste și căldură.

Mi se părea că s'au luat la întrecere să vadă cine ne primește mai bine!

Cum să uit, de pildă, că în ziua de Sf. Petru, intelectualii orașului Roman cu elevii școalelor și muzica militară, ne-au primit în gara frumos împodobită, așa cum se primesc numai delegații unei țări streine?

Peronul gării era neîncăpător pentru mulțimea care venise să ne primească. La intrarea trenului în gară, o ploaie de flori cade pe noi. Muzica militară cântă. Suntem copleșiți de emoție și nu ne vine să credem că nu e la mijloc o eroare.

După cuvintele de bun venit la care a răspuns dl revizor, urmează încartiruirea, aci originală...

D-nele și d-șoarele sunt găzduite de familia și numai bărbații la căminul fundației Bolnavu.

Pentru că timpul cât stăm aci e foarte scurt, concertul e fixat pentru ora 6.

După succesul dela teatru, suntem conduși în parcul orașului — cea mai de seamă po-

doabă pentru Roman și una din grădinile publice cu care se mândrește țara — unde conducerea orașului ne-a dat un banchet, la care s'a întâlnit toată elita Romanului.

Parcul, luminat feeric, pare în noapte adus din altă lume.

Costumele săliștenești cu care sunt gătite excursionistele fac o impresie deosebită. Câți din cei ce-au fost la îmbeșugata masă, nu vor fi râvnit la un asemenea costum și nu vor fi oftat după plecarea lui?

Dela primarul orașului și până la reprezentantul celei mai neînsemnate instituțiuni, toți și-au mărturisit iubirea față de Ardeal și ne-au felicitat pentru succesul dela teatru.

Câte toasturi, câte cuvinte sincere ne-au fost adresate în acea seară! Păcat, mare păcat, că dl revizor — sufletul excursiei — căruia i se adresau, n'a putut fi prezent.

Tuturor celor ce ne-au adresat cuvinte calde, le-a răspuns impresionant d-na Petrescu și d-nii: Miron Bibu și Banciu.

Masa s'a transformat într'o sărbătoare și abia în zori de zi ne-am despărțit de parcul amintirilor...

La plecare — cu toată ora matinală — gara e plină de cei ce-au venit să ne petreacă.

Cu câtă greutate ne-am despărțit de oamenii cari cu atâta măiestrie au știut să ne cucerească!

Parcă se citea în ochii tuturor — atât a celor cari plecau, cât și a celor cari rămăneau — regretul că se despart — poate pentru totdeauna — și că nu pot fi veșnic împreună, cum o clipă poate, crezuseră.

Dar, cu toată durerea, trebuie să ne smulgem și să ne continuăm drumul spre Iași.

Drumul pe lunca Siretului e fermecător.

În stânga se văd în depărtare munții, în dreapta malul înalt pe sub care curge Siretul.

Undeva, în apropiere, cineva care-a mai trecut pe aci, ne arată locul unde Bardul dela Mircești și-a petrecut viața.

Dela Pașcani părăsim linia principală și ne îndreptăm spre răsărit.

După masă sosim în capitala Moldovei, unde ne aștenptăm o primire impunătoare. Din depărtare se vede orașul așezat pe colină.

Trenul intră încet în gară. Peronul lung e plin de lume. Muzica militară — cea mai puternică din câte am întâlnit — cântă. Gara e frumos ornată.

După obișnuitele urări de bun venit, luăm masa dată de asociația învățătorilor și-apoi vizităm orașul.

Deși timpul a fost scurt, am văzut multe lucruri interesante în orașul care-a avut cinstea să adăpostească în timpul războiului pe Marele Ferdinand Intregitorul.

Școala normală de băieți are un muzeu bogat și-o fermă model.

La ora 5 după masă suntem în frumoasa grădină Copou. „Din teiul sfânt și dulce“, al lui Eminescu, astăzi tot mai bătrân și legat cu cercuri să nu se despică, au curs pe noi cele din urmă flori!... Într'o grădină de trandafiri, bustul neintrecutului povestitor dela Humulești.

Vizităm Expoziția, Mitropolia, biserica Sf. Nicolae, zidită de Ștefan cel Mare și biserica Trei Ierarhi, a lui Vasile Lupu.

Trei Ierarhi e o adevărată podoabă națională prin frumusețea picturii lucrată în aur și prin bogăția odoarelor. Aci au fost așezate osemintele Domnitorului Dimitrie Cantemir.

Palatul administrativ — neintrecut cred atât în privința exteriorului, cât și a interiorului — e o clădire monumentală. Pentru a mărturisii generațiilor ce vin că aci s'a votat prima dată unirea, ceasul din turn cântă la fiecare oră „Hora Unirii“.

În față, statuia apărătorului creștinătății așa cum l-am văzut în lecțiile de istorie, când eram copii!

Seara, mare succes la teatrul național. N'am să uit niciodată, cât a trebuit să pledeze Boicean, ca să convingă pe câțiva neîncredători că piesa care nu fusese afișată — din motive ușor de înțeles — și la care trebuia să renunțăm, va fi bine jucată, chiar dacă nu suntem „actori de meserie“.

Și-a avut dreptate! Artiștii dlui Băilă cu care s'a obosit câteva săptămâni și pentru care îi vom fi totdeauna recunoscători, au fost la înălțime!

N. C. Verzescu.

(Va urma).

Foldor și artă populară

Datini de sfintele sărbători de primăvară

Nu cred să mai fie multe popoare, cari să aibe atâtea datini și obiceiuri ca poporul românesc.

De se naște, de se căsătorește sau de moare cineva, poporul nostru are obiceiurile pe cari le-a moștenit dela moși și strămoși.

De începe vreun lucru nou, de este vreo sărbătoare mai însemnată, poporul are obiceiurile lui pe cari nici în ruptul capului, nu l-ar putea cineva convinge ca să nu le mai practice. „Așa au făcut părinții, așa facem și noi”.

Dintre toate aceste obiceiuri, cari sunt de-o frumuseță rară, — și sănătoase — sunt datinile și obiceiurile de Paști.

Oricât de sărac ar fi cineva, de Paști trebuie ca să văruiască casa în alb. N'ai găsi în tot satul o căsuță fără ca să fie văruiută. E un „puturos acel gospodar care nu-și spoiește casa la Paști... ..că-'s odată pe an.

Toți ai casei trebuie ca să aibă cămașe nouă, căci cine nu îmbracă cămașe nouă în „ziua de Paști” o să fie tot anul un... „vai de capul lui”. Tot anul o să-i umble nici mai bine, nici mai rău decât așa cum a cinstit ziua Paștilor.

Cine nu merge în „săptămâna mare” la biserică cu lumânare de ciară curată, ca s'o aprindă la toate evanghelile cetite de preot, n'o să-i ajute Dumnezeu tot anul, fiindcă nu ia parte la chinurile lui Isus, care pentru noi pătimește.

Pe cine-l apucă Paștile certat cu vecinul lui, e un „netrebnic” că nu iartă cum a iertat Isus pe cei ce l-au restignit.

Incă din „Joia Verde” fiecare familie trebuie ca să facă ouă roșii. „Acel ce nu roșește ouă nu e creștin adevărat”.

— De ce se fac ouăle roșii numai la Paști și nu și la Crăciun, bunicuțo, întrebă nepoțelul în nevinovăția lui copilărească.

— „Apoi drăguțu bunicuțu, așa am po- „menit și eu dela mama mea, că și ei făceau „la fel. Și ei le făceau și le roșeau, dar cu

„foi de ceapă, nu cu vopsea dela boltă, ca „acuma. Aia nu se loa pe dește ca asta”.

Tot ea mi-a spus că acest obicei de a „da ouă roșii pe la neamuri, îl avem chiar „dela drăguța de Maica Domnului care s'o „dus cu niște ouă la jidovi, să-i roage ca să „nu-l mai bată pe fiul ei, pe Isus. Și când „s'o dus o găst pe Isus restignit. S'o pus „Maica Domnului ouăle jos la cruce ș'o „plâns... ..ș'o plâns... Când a venit ostașii „să-l îngroape a scos și pe Maica Domnului „de acolo, Ea a luat și corfa cu ouă de „jos cari acum erau roșii de sângele ce a curs de pe cruce”.

„A doua zi când o vent ingerul și i-o „spus că a înviat Isus, nu mai putea de bu- „curie, și a loat corfa cu ouăle roșii și s'a „dus la mormânt să vadă dacă Hristos a „înviat? Și pe cine întâlnea pe drum le „dădea câte un ou roșu și le spunea vestea „cea mare că „Hristos a înviat”.

„Și de atunci dragul bunichii în fiecare „an se fac ouă roșii și se dă pe la cuno- „scuți și rude, spunându-se cuvintele de bu- „curie de „Hristos a înviat”.

Copilașii, în ziua de Paști, cu cămașuțe nouă, pornesc cete, cete pe la neamuri după „ou roșu”.

Iată un copilaș numai de o schioapă, pri- chindelul, a venit și el cu un frate cu vreo 3 ani mai mare, la mătușa Ana, pentru a-i spune și el „'Listos a'viat”.

În săptămâna primă după Paști se obiș- nuește ca fiecare creștin să găzduiască pe cine vine călător, fără a-i pretinde ceva plată. „Să-i fie pomană în săptămâna luminată, în care cu toți trebuie ca să se veselească”.

Iată o parte din mulțimea de obiceiuri foarte sănătoase, atât din punct de vedere moral, cât și igienic, pe care poporul româ- nesc și le practică în fiecare an de sfintele sărbători ale primăverii.

De Paști

Dragi sfințiți *)

Intrebă-mi d'ntrebă
 Dragi sfințiți de-ai mei
 Sfinți', pe Dumnezeu:
 Dragi sfințiți de-ai mei
 — „Din ce s'a făcut
 Dragi sfințiți de-ai mei (refr.)
 Doi: grăul și mirul
 Al treilea vinul?
 — „Ce mă d'ntrebați

Și ne-am ocălit
 Pân'am nimerit
 La lină fântână
 Cea cu apă bună
 Umbra-i și mai bună.
 Apă n'am beut
 Umbr'-am hodinit.
 Câinii de păgâni
 Ei ne-o tot pândit

Și mă ispitiți,
 Că voi bine știți...
 Bine ca și mine
 Că noi ne-am ieșit
 Ziua de Ispas
 Cu crucile 'n câmp
 Sus pe Rusalim;
 Ca noi să vedem
 Grânele de bune
 Oarzele de coapte
 Livezi de 'nverzit
 Secări de 'nflorit
 Vițe de rodit
 Și noi ne-am umblat

Și ne-o ocălit
 Pân'am adormit.
 Voi toți ați scăpat,
 Pe min' m'o apucat
 Și pe min' m'o dus
 La curți de Pilat,
 Grele munci mi-o dat;
 Piroane de fier
 Prin tălpi și prin pălmi.
 Unde le băteară
 Sângele-mi curgeară,
 Unde jos picară
 Bun in se făceară
 Săraci 'alergară
 De se adăpară".

*) Din volumul de culegeri, ce va apare în curând.

De 'ncins l'incingeară
 Cu brâu de măceș.
 Unde'l descingeară
 Carnea-i culegeară,
 Unde jos picară
 Bun grâu se făceară
 Săraci' alergară
 De se hrăniară.
 In cap îi puneară

Cunună de spini
 Rug de mărăcini.
 Unde i-o puneară
 Sudori îi mergeară,
 Unde jos picară
 Bun mir se făceară
 Săraci' alergară
 De se miruiară
 Și se 'ncreștinară.

ION ALBESCU.

Recensii

Din vremuri uitate, de *Petrea Dascălul*. Pe firul lucrărilor D-sale literare, dl Petrea Dascălul, valorosul nostru scriitor, a mai pus o salbă. Este o evocatoare aducere aminte a unor vremi mari, ziditoare de suflete și țară. Vremi bune, când cele două harnice albine, popa și învățătorul, formau un singur suflet cald și luminos, la a cărei dogoare se încălzea și lumina tot satul și el unul și nedivizibil. Era pe vremea când popa se avea bine cu învățătorul (astăzi fraza aceasta aduce a poveste, era pe vremea când lupul păștea cu mielul etc...) Și în sfârșit era pe vremea când conducătorii satelor — adevărați apostoli — erau adânc legați de glie și toate preocupările lor erau legate de ridicarea satului și neamului lor.

Astăzi, această misiune nobilă și sfântă, din care cei vechi își făcuseră un renume — Apostoli — s'a devalorizat și ne-a rămas doar emblema, ca o firmă veche la un han părăsit. Ni s'a părut, poate, că preocupările acestei înălțătoare cariere, sunt prea strâmte pentru omul secolului al XX-lea, am părăsit drumul ca să apucăm uneori pe

poteci, cari nu prea au de-a face cu interesele profesiei. Și așa s'a întâmplat, ca în loc să înălțăm stindardul apucat dela strămoși, alte interese mai puțin nobile și lămurite, l-au degradat.. Ne place să ne dăm epitețe și să ne credem grozavi, în realitate suntem mai puțin decât înaintașii noștrii, cari dacă nu știau atâtea nimicuri câte știm noi, făceau mai mult...

Iată atâtea gânduri frumoase pe cari ți le trezește, lectura broșurii „Din vremuri uitate” a dlui P. Dascălul, care mai fiind scrisă într'o curată și așezată limbă românească, cucerește pe cetitor dela primele pagini. Dar mai are ceva semnificativ această lucrare. E gestul nobil al dăruirii ei, pentru îngroparea aceloră dintre învățători, cari mor săraci, în spitale. Cei cari după ce și-au dăruit cu mărînimie tot ce-au avut mai bun și-au păstrat loruși acest mizerabil trup, care mai rămâne după bătălie

E un gest înălțător, pe care colegii — desigur — îl vor îmbrățișa cu toată înțelegerea și căldura.

Ion Albescu.

Știri și informațiuni

Sărbători vesele și fericite dorim tuturor colaboratorilor, sprijinitorilor, abonaților și colegilor noștri, — chiar și celor cari ne urăsc pe noi, — salutându-i cu creștinescul salut: «Hristos a înviat!»

„LUCEAFĂRUL”.

*

Primum aceste rânduri:

„IZVORAȘUL”
 Bistrița — Mehedinți
 of. T.-Severin.

5 Martie 1937.

Domnule Redactor,

Vă rugăm a publica în revista ce cu onoare o conduceți următoarele rânduri lămuritoare despre revista „Izvorășul”, mulțumindu-Vă pentru ospitalitate.

Cu stimă:

Redacția revistei „Izvorășul”.

A apărut „Izvorășul” No. 2 pe Februarie 1937, revistă ce cuprinde: muzică, artă națională, folklor și teatru sătesc, cu bogat material semnat de: D-na Many Botez, Prof. I. Cocișiu, Prof. N. Oancea, Insp. gl. V. Vircol, Mihail Lungianu, D. Cucută, Vasile Popa, G. Bobei, Pr. Gh. Dumitrescu-Bistrița, V. Florea, Gh. T. Burlea, Ion N. Popescu, Mih. Sâmbotin, Filip Marcu, Adrian Em. Popescu, G. T. Niculescu-Varone, Artur Anderco, Micula Pavel, Apostol V. Antochi și alții.

Revista publică folklor, muzică și teatru sătesc, având și pagini închinat Arhivei de folklor, cercetându-se tot ce se publică în revistele românești.

O recomandăm cetitorilor noștri.

Redacția și Administrația în Bistrița-Mehedinți—T.-Severin.

Din parte-ne nu putem decât să o recomandăm cu toată căldura sufletului nostru.

Sumarul:

Literatură și Artă.

Zorile 'n Sibiu (poezie)	Dem. And. Popescu
Dascăl din vremea veche	Petrea Dascălul
Intâmplare ciudată	Gh. Răduțiu
Mi s'a stins iubirea (poezie)	Ion Stănescu-Mox
Dicționar pedagogic-filosofic	Dr. Nic. Balcă

Invățământ — Educație.

Diagnosticarea aptitudinilor în școală cu consecințe pedagogice	Dimitrie Roman
Despre aptitudini	C. Țint, șc. de apl. Sibiu
Realizări și tendințe în școala Americană	Nic. Bobeșiu
Noua programă analitică	Vlad Foamete

Viața culturală și națională a satului.

Cum socoteau străbunii	A. Calculator
------------------------	---------------

Viața administrativă a satului

O nedreptate	D. Guranu
--------------	-----------

Oameni și fapte.

A fost un vis (Insemnări din excursie)	N. C. Verzescu
--	----------------

Folclor și artă populară.

Datini la Sfintele sărbători de primăvară	Anghel Moraru, Sadu
De Paști	I. Albescu

Recensii.

Din vremuri uitate	Ioan Albescu
--------------------	--------------

Știri și informațiuni.